

LIGNER PÅ NORDNORSK

Kristine Bentzen spør en færing ut om hennes språk.

Tidlig i feltarbeidet begynte språkviter Kristine Bentzen å mistenke at elementer ved færøysk språk lignet på enkelte nordnorske dialekter.

«Nei, men dette er jo en helt umulig setning!» kommer det fra informanten. «Hvorfor det?» spør Kristine Bentzen. «I min verden ville man sagt det helt annerledes. Jeg bruker aldri ordet ofte.» svarer han. «Hvilket ord ville du brukt da?» spør Bentzen igjen.

Og slik går det. Gjennom titalls av spørsmål som skal fortelle Bentzen noe om hvordan færingene plasserer verb i forhold til negasjoner som *ikke* i hverdagsspråket sitt. Og hvordan de bruker adverb som *aldri* og *ofte*.

– Det er ikke alle informanter som er like pratsomme. I utgangspunktet skal de få lese opp flere variasjoner av en setning høyt. Deretter skal de bedømme setningene med karakterer hvor en er den dårligste og fem den beste. Men av og til føler informantene at de må moderere, og utbrodere. Og ofte får vi viktig informasjon ut av det, selv om noe kan være litt utenom vårt opprinnelige interesseområde, forteller Kristine Bentzen.

LIKHET NR.1

Kristine Bentzen skrev sin doktorgradsavhandling om verbplassering i nordnorske dialekter. Dialektforskjeller avsløres ikke bare gjennom lyder, men også gjennom syntaks: altså hvordan man plasserer ordene i en setning.

I sin forskning sammenligner hun setningsmønster mellom islandsk og norsk, og har funnet flere mønster i færøysk som kan ligne på mønster i nordnorske dialekter. La oss se på et eksempel.

På islandsk må adverbet, markert med rødt, plasseres slik i forhold til verb:

«Jon skjønner ikke hvorfor Kjartan vasker **så ofte** bilen sin»

Men på norsk blir dette feil og standarden tilsier følgende ordstilling:

«Jon skjønner ikke hvorfor Kjartan **så ofte** vasker bilen sin»

Bortsett fra i enkelte nordnorske dialekter. Der kan man fortsatt finne det islandske mønsteret.

– Det islandske mønsteret er et tradisjonelt mønster fra gammelnorsk som har blitt endret i moderne norsk gjennom årene. Det tillates dog fortsatt i noen nordnorske dialekter. Det islandske mønsteret har vært tradisjonelt sterkt i færøysk, men flere informanter sier at det er på vei bort fra språket. Det vil si at færøysk nå gjennomgår endringer som har skjedd i norsk for lenge siden, forteller Bentzen.

Fortsatt kan man bruke begge deler i færøysk, slik man altså kan i enkelte nordnorske dialekter.

LIKHET NR. 2

Men det er en annen sak når det gjelder islandsk og negasjoner. Her kommer et eksempel til:

«Hun fortalte meg hvorfor Åsa **ikke** spiste blodpølse.» – norsk

«Hun fortalte meg hvorfor Åsa spiste **ikke** blodpølse.» – islandsk.

– Her tillater ikke nordnorske dialekter det islandske mønsteret. De må plassere verbet etter ikke, og har helt gått bort fra det islandske mønsteret. Feltarbeidet på Færøyene viser at færingene har den samme grammatikken her – de vil også helst plassere verbet etter ikke, heller enn foran, slik islendingene gjør.

Bentzen har ikke noen definitive konklusjoner om færøysk, men så tidlig noen viktige tendenser i språket. Men det er nærliggende å spørre: Hvorfor er det så viktig å vite så mye om verbplassering i et språk som har i underkant av 50.000 brukere? Og hvilken relevans har det for nordnorske dialekter?

Turister utenfor statsministerens kontor i Torshavn.

– For bare en generasjon siden brukte færingene utelukkende det islandske mønsteret. Og det ser nå ut som om de bruker de nordnorske variantene. Denne grunnforskninga vi gjør her vil på sikt kunne analyseres og fortelle noe om hvilke prosesser som førte til endringer også i det norske språket og hvordan de nordnorske dialektene utvikling har vært.

Men før Bentzen kunne trekke noen konklusjoner måtte flere færingers spørres ut. Slik som älvedalinger i Sverige, österbotninger i Finland, vestjyllendinger i Danmark og senjaværingene i Norge har blitt spurt ut før dem. 🌀

Les mer om NORMS-feltarbeid i Skandinavia her: <http://norms.uit.no/>

LINGVISTIKK er det vitenskapelige studiet av naturlig språk og tale, altså språkvitenskap. Med naturlig språk menes det vi mennesker sier eller skriver i forbindelse med alminnelig kommunikasjon.

SYNTAKS er læren om prinsippene bak setningsoppbygging i naturlige språk. De som forsker på syntaks befatter seg blant annet med plasseringen av adverb, adjektiv, verb og lignende i en setning.

